

FRANCI GABROVŠEK – JAMAR IN KRASOSLOVEC

Je izjemen poznavalec našega krasa, doktor znanosti, raziskovalec in bil je med prvimi, ki je presegel magično mejo v jamarstvu – 1000 m globine.

Leta 1990 je sodeloval v prvi reševalni jamarski akciji tako globoko pri nas - nad Bovcem – takrat je žal umrl nek italijanski jamarski reševalec.

Lintvern nad Starim Malnom – še danes nepredvidljiva kraška zaganjalka. Znanstveniki, bodo kmalu lahko napovedali največji njegov izbruh po količini vode na svetu.

Ste vedeli, da je Žažarska uvala ena izmed najlepših v Sloveniji? Le zakaj?

Škocjanske jame so svetovni fenomen, na tem mestu bomo izvedeli zakaj, in čemu jih je vredno obiskati.

Društvo za raziskovanje jam Ljubljana je eno od najboljših glede na število raziskanih jam pri nas in tudi v svetovnem merilu.

Jame, brezna, podzemni svet, vse to je nekaj neznanega in našim očem skrito. To me je vedno zanimalo. Življenje na površju naše domovine poznam. Poznam hribe, griče, reke in jezera, pa je to res vse? Napaka je tako misliti; dokaj neopazen svet je tudi pod nami, je skrit in enako skrivnosten ter nedostopen, da lahko gredo tja le tisti najbolj izkušeni jamarji in fotografi. To so ljudje, ki nam lahko kasneje pripovedujejo zgodbe ali opise svojih izkušenj ter s slikami dokažejo, kako zares lepo je tam doli.

Eden izmed njih je zagotovo tudi Franci Gabrovšek s Stare Vrhnike. Je ljubitelj jam, saj jih obiskuje in raziskuje že skoraj 33 let. Že 25 let dela v Postojni na Inštitutu za raziskovanje krasa.

Dobila sva se v Starem Malnu in kasneje odšla tudi do Lintverna, ki ga že vrsto let spremlja ter raziskuje. Franci je namreč znanstvenik in predavatelj ter so mu nadvse zanimivi taki kraški pojavi, ki še nikoli niso bili raziskani. Ob poti, ko sva hodila do Lintverna, sem upal, da bo ta začel bruhati. Seveda ni, mi je pa Franci povedal veliko zanimivega in tudi to, da bodo kmalu lahko iz svojih raziskav, ki jih opravljajo tukaj, z dokaj natančno napovedjo začeli napovedati izbruhe Lintverna. To je super novica tudi za vrhniški turizem. Lintvern je svetovna posebnost in očitnega izbruha do danes ni uspelo videti še nikomur drugemu kot Franciju leta 2016, ki ga je čakal en dan in izbruh dejansko posnel septembra ob pol desetih zvečer. To je edini posnetek do zdaj, ki ga premoremo. V časopisu so leta 1991 zapisali, da se je Franci udeležil ene najtežjih jamarskih reševalnih akcij na svetu do zdaj. Zgodila se je na globini pod 1000 metrov. Sedem dni je trajalo. Bilo je zelo zahtevno. Nesreča jamarja se je srečno razrešila, le z nekaj zlomi. Na nesrečo pa je utrgana skala priletela v glavo italijanskemu reševalcu, ki je le nekaj dni za tem v jami tudi umrl. Vse to se je dogajalo v 1198 m globokem Černelskem breznu na Rombonu. Ta je 15. najgloblja jama na svetu. Najgloblje brezno pri nas pa so Čehi 2 -1500 metrov globoko.

Franci je do zdaj raziskal že več kot 500 jam pri nas. Dandanes predvsem dela za računalnikom in riše ter pripravlja simulacije razvoja jam. Poleg tega še vedno raziskuje in odkriva nova pomembna najdišča. Tudi tisto vrtino, ki sem jo opisal pred meseci nad Planinskim poljem (kjer me je vodil gospod Otrin), ki je zvrtna direktno v Planinsko jamo in jo sedaj ponovno uporabljajo v

znanstvene raziskave. Prav tako potapljači raziskujejo reko Pivko iz Postojnske jame proti Planinski jami. Zanima jih ta povezava, kot tudi povezava iz Škocjanskih jam do Kačne jame (ta voda tukaj pa na dan ponovno pride blizu Trsta in gre naprej v Jadransko morje).

Dotaknila sva se še Pajsarjeve jame, ki je v Podlipski dolini. Pred leti so jo raziskovali italijanski in francoski jamarji. Verjetno je dolga nekaj kilometrov, od kod pa zares pride vsa tista njena voda, pa še ni povsem jasno. Tudi motnost vode, ki se pojavi dan ali sva pred padavinami, še ni čisto raziskana. Tudi tukaj je še veliko dela za raziskovalce in verjamem, da bodo v naslednjih letih to dognali.

Ker je Franci tudi predavatelj na fakulteti, mi je zaupal, da bi študente včasih najraje peljal v Žažar. Žažarska uvala ali dolina, kot želite, je res nekaj fascinantnega. Glede na obseg, globino in dolžino je izredna ter ena izmed najlepših pri nas. Še vedno raziskujejo, kako je nastala in kam se stekajo vse vode od tukaj?

Za konec, da ne bom predolg, pa gremo še na izvir Ljubljanice na Vrhniki. Tudi tukaj so izviri Ljubljanice izjemni in spadajo med največje na svetu. Preko 20 jih je. Nekatere poznamo, mnogih pane, saj so skriti in nedostopni. Vse do Logatca lahko naštejemo ogromno udornic, ki so zares fascinantne – nekatere skupaj znašajo več kot 6 milijonov kubičnih metrov prostornine.

Veliko zanimivega, kajne? Česa vsega sploh še ne vemo in kaj vse še skriva naš podzemni svet, nad katerim se vsak dan vozimo ali pa hodimo. Jaz verjamem, da bodo nekoč uspeli razvozlati vse te uganke. To bo tudi nagrada za vse te raziskovalce, ki se vsakodnevno ukvarjajo s tem in odhajajo v podzemlje.

Tudi Divača in Planinsko polje sta izmed najbolj zanimivih; zadnje v sebi skriva veliko podzemeljskih jam. Glede na gostoto jam tukaj je to območje eno največjih na svetu. Dokončno še ni vse raziskano, kot tudi Lintvern nad Starim malnom ni, s tem ostaja edinstven in trn v peti raziskovalcem. Še danes točno ne vedo, kako zares deluje največja kraška zaganjalka.

Veliko je vprašanj, a šele malo odgovorov. A tudi to se postopoma izboljšuje. Verjamem, da bomo kmalu izvedeli tudi to in obiskovalcem napovedali „približni čas“ izbruha, kar bo še ena izjemna dodana vrednost Starega Malna in vrhniškega turizma. Hvala, Franci za sprehod in poučen pogovor po dolini Bele vse do Lintverna.

Zaključek:

Domačin Franci Gabrovšek in njegova ekipa, kot tudi vsi ostali jamarji, so do sedaj že veliko naredili za ta kraj in vso okolico. Morda tudi za kakšno priznanje s strani Občine Vrhnika. Samo v razmislek vsem, ki boste brali vse to. Jaz sem za! Kaj pa vi?

Jure Žitko

Fotografije: arhiv Francija Gabrovška in Jureta Žitka.

Objavljeno na FB: 26. januarja 2022.

Za objavo na ckv.si pripravili Damjana Sever in Jelena Cvetković, 22. 4. 2024.

Prof. dr. Franci Gabrovšek s Stare Vrhlike. Izjemen poznavalec našega podzemlja. Na mostu na poti proti Lintvernu

Na vhodu v 501m globoko vertikalno Brezno pod velbom na Kaninu. Ob raziskavi je bilo to najgloblje enotno brezno na svetu, sedaj je to Vrtoglavica (643m), ki je od tu oddaljena le streljaj

Nameščanje sonde za merjenje lastnosti podzemne vode v jami Ždink na robu Pivške kotline

Po povratku iz Jame 1 v Kanjaducah, ene od jam, ki pod planoto Kras dosežejo podzemeljski tok Reke. Tudi tukaj so skoraj 10 let spremljali vodostaje

Po povratku iz jame Vandime, v devetdesetih letih

Povratek iz Črnelškega brezna na akciji, ko so v slovenski jami prvič preseгли globino 1000m, 22. oktobra 1989 (foto Marko Simič)

S sinom in prijatelji raziskovalci v Martelovi dvorani v Škocjanskih jamah. Z več kot 2,5 milijona kubičnih metrov prostornine je to druga največja jamska dvorana v Evropi

V enem od mnogih ozkih rogov v jami Vandima (foto Lanko Marušič)

Vzpostavlanje meteoroloških meritev v Postojnski jami. Podobne meritve temperature, vetra in koncentracije ogljikovega dioksida potekajo še v nekaterih drugih jamah, tudi v Škocjanskih